

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARNI KO'P BALLIK TIZIMDA BAHOLASH

Fozilova Shoxista

Andijon viloyati Paxtaobod tumani

37-ixtisoslashtirilgan davlat umumta'lim maktabining

Boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Annotatsiya: Hozirgi kun ta'lim tizimida o'quvchilarni bilimni baholash bo'yicha ko'plab dasturlar ishlab chiqilmoqda. Bu o'quvchining savodxonlik darajasi qanchalik yaxshiligiga beriladigan bal qisoblanadi. Maqolada ko'p ballik xalqaro baholash tizimi PIRLS haqida ma'lumotlarga to'xtalib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Ta'lim sifati, xalqaro dastur, baholash mezon, monitoring, o'qitish savodxonligi, tushinish jarayoni.

So'nggi yillarda mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlar natijasida ulkan iqtisodiy o'sish ko'rsatkichlariga erishilayotganligi barcha sohalarda malakali kadrlar va yetuk mutaxassislariga bo'lgan talabni yanada oshirmoqda. Bu o'z-o'zidan o'quvchilarning ta'lim-tarbiyasi har tomonlama e'tiborni kuchaytiradi.

Mamlakatimiz innovatsion taraqqiyot yo'lida shiddat bilan rivojlanib borayotgan bir davrda kelajagimiz davomchilari bo'lmish yoshlarni ijodiy g'oyalari va ijodkorligini har tomonlama qo'llab-quvvatlash, ularning bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirish hamda ilg'or xorijiy tajribalar, xalqaro mezon va talablar asosida baholash tizimini takomillashtirish, shu yo'lda xalqaro tajribalarni o'rganish, mavjud tizimni har tomonlama qiyosiy tahlil qilish, tegishli yo'nalishdagi xalqaro va xorijiy tashkilotlar, agentliklar, ilmiy-tadqiqot muassasalari bilan yaqindan hamkorlik qilish muhim ahamiyatga egadir. Shu maqsadda, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Xalq ta'limi tizimida ta'lim sifatini baholash sohasidagi xalqaro tadqiqotlarni tashkil etish choratadbirlari to'g'risida" 2018-yil 8-dekabrda 997-sonli qarori bilan O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Ta'lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi huzurida Ta'lim sifatini baholash bo'yicha xalqaro tadqiqotlarni amalga oshirish Milliy markazi tashkil etildi. Shu bilan birga, ta'lim sifatini baholash bo'yicha xalqaro tadqiqotlarda ishtirok etish vazifalari belgilandi:

- 1) **PIRLS** – boshlang'ich 4-sinf o'quvchilarining matni o'qish va tushunish darajasini baholash;
- 2) **TIMSS** – 4- va 8-sinf o'quvchilarining tabiiy-ilmiy yo'nalishdagi fanlardan savodxonligini baholash;

3) **TALIS** – rahbar va pedagog kadrlarning umumiy oʻrta taʼlim muassasalarida oʻqitish va taʼlim olish muhitini hamda oʻqituvchilarning ish sharoitlarini oʻrganish;

4) **PISA** – 15 yoshli oʻquvchilarning oʻqish, matematika va tabiiy yoʻnalishdagi fanlardan savodxonlik darajasini baholash.

5) **EGRA va EGMA** esa boshlangʻich sinflarda oʻqish hamda matematika boʻyicha koʻnikmalariga baho beradi. Baholash natijalariga koʻra yangi oʻquv dasturlari, oʻqitish uslubi va yondashuvlar Oʻzbekiston yoshlarining yaxshi natija koʻrsatishi uchun moslashtiriladi.

Bu loyihalar oʻquvchi-yoshlarning ijodiy va tanqidiy fikrlash koʻnikmalari, egallagan bilimlarini hayotda qoʻllay olish layoqatiga turli xil topshiriqlar orqali baho berish va keyinchalik bu koʻnikmalar rivojlanishiga turtki berishga xizmat qiladi. Hozirgi kunga qadar Taʼlim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi va Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti hamda Taʼlim sohasidagi yutuqlarni baholash xalqaro assotsiatsiyasi oʻrtasida imzolangan kelishuvlarga muvofiq 2021-yilda PISA va PIRLS xalqaro dasturlarida ishtirok etish rejalashtirilgan. PISA (inglizcha – Programme for International Student Assessment) – turli davlatlarda 15 yoshli oʻquvchilarning (oʻqish, matematika, tabiiy fanlar) savodxonligini hamda bilimlarini amaliyotda qoʻllash qobiliyatini baholovchi dastur. Bu dastur 3 yilda bir marotaba oʻtkaziladi. Unda oʻquvchilarning bilim sifati oʻqish, matematika va tabiiy fanlar boʻyicha monitoring qilinadi va 1000 ballik tizimda baholanadi. Dastlab 1997-yilda ishlab chiqilgan va 2000-yilda birinchi marta qoʻllanilgan. PISA – oʻquvchilarni taʼlim sohasidagi yutuqlarini baholash boʻyicha xalqaro dastur boʻlib, undagi test jahon davlatlaridagi maktab oʻquvchilarining bilimi va ularni amaliyotda qoʻllay olish mahoratini baholaydi. Dasturning asosiy maqsadi – 15yoshli oʻquvchilar taʼlim dargohida olayotan bilim va tajribalarini ijtimoiy munosabatlarda va inson faoliyatida uchraydigan turli xil hayotiy vazifalarni yechishda qanchalik foydalana olish qobiliyatini baholashdir. Ushbu sinov har uch yilda bir marotaba oʻtkaziladi. Testda faqat 15 yoshdagi oʻsmirlar ishtirok etadi. Maktabdagi taʼlim sifatini monitoring qilishga qaratilgan PISA dasturi asosiy uch yoʻnalishda: oʻqish, matematika va ijtimoiy fanlar savodxonligi boʻyicha olib boriladi.

PIRLS – (inglizcha – Progress in International Reading Literacy Study – matnni oʻqish va tushunish darajasini aniqlovchi xalqaro tadqiqot) mazkur xalqaro tadqiqotning maqsadi turli xil taʼlim tizimidan iborat boʻlgan davlatlarni boshlangʻich maktab oʻquvchilarining matnni oʻqish va qabul qilish boʻyicha tayyorgarligi hamda oʻquvchilarning har xil yutuqlarga erishishga sabab boʻluvchi taʼlim tizimidagi oʻziga xos xususiyatlarni aniqlash va baholashdan iborat. PIRLS yosh oʻquvchilarning sinfda va sinfdan tashqari oʻqishining ikkita keng qamrovli maqsadiga qaratilgan. Bular badiiy tajriba orttirish hamda maʼlumot olish

va ulardan foydalanish uchun o'qishdir. Bundan tashqari, PIRLS o'qish maqsadlarining har birida to'rtta keng tushunish jarayonini birlashtiradi. Bular: diqqatni jamlash va aniq ko'rsatilgan ma'lumotlarni topish, to'g'ridan to'g'ri xulosalar chiqarish, g'oyalar va axborotni talqin qilish va uyg'unlashtirish, kontent va matn elementlarini baholash va tanqid qilish.

O'qish savodxonligining maqsadi:

- badiiy tajriba orttirish;
- axborotni olish va undan foydalanish.

Tushunish jarayoni:

- diqqatni jamlash va aniq ko'rsatilgan ma'lumotlarni topish;
- to'g'ridan to'g'ri xulosalar chiqarish;
- g'oyalar va axborotni talqin qilish va uyg'unlashtirish;
- kontent va matn elementlarini baholash va tanqid qilish.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. www.uz
2. www.uza.uz
3. www.slaydlar.uz
4. www.refaratlar.uz